

**AWDURDOD PARC
CENEDLAETHOL ARFORDIR
PENFRO**

POLISI IAITH GYMRAEG

Mae'r adroddiad hwn ar gael yn Saesneg hefyd. Gallwn ddarparu'r adroddiad hwn ar ffurfiau eraill dim ond ichi ofyn. Cysylltwch â:

Y Rheolwr Gwasanaethau Gweinyddol a Democrataidd

Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro

Parc Llanion

Doc Penfro

SA72 6DY

E-bost: janete@arfordirpenfro.org.uk

1. RHAGAIR

Cyhoeddir y Polisi hwn yn unol â'r gofynion a osodir ar Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro dan Safonau'r Gymraeg, Adran 4 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Diben y polisi yw nodi sut y bydd yr Awdurdod a'i weithwyr yn mynd ati i gynllunio a darparu er mwyn sicrhau bod pob gwasanaeth yn ateb angen y boblogaeth leol o safbwynt ieithyddol. Bydd hefyd yn sicrhau cydymffurfiaeth yr Awdurdod â'r Safonau Iaith.

2. DATGANIAD EGWYDDORION SYLFAENOL

- Bod yr Awdurdod yn gweithredu yn unol â'r egwyddor sylfaenol a nodir ym Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, sef y dylid trin y Gymraeg a'r Saesneg yn gyfartal, gan roi'r un statws a dilysrwydd i'r ddwy iaith.
- Bod posib i bob rhanddeiliad ddefnyddio gwasanaethau'r Awdurdod drwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg, ac y cymerir camau pendant i sicrhau bod dewis iaith y defnyddiwr yn cael ei nodi a'i barchu bob amser.
- Y rhoir cyfrifoldeb ar holl swyddogion ac Aelodau'r Awdurdod i hyrwyddo'r Gymraeg ym mhob rhan o'u gwaith.
- Bod pob corff allanol yn cael eu cymell i gyfathrebu gyda'r Awdurdod drwy gyfrwng y Gymraeg yn unig neu yn ddwyieithog.
- Bod disgwyl i unrhyw gyrff neu fusnesau allanol sy'n darparu gwasanaethau ar ran yr Awdurdod wneud hynny yn unol â'r Safonau a osodir ar yr Awdurdod ei hun. Bydd disgwyliadau clir yn cael eu gosod mewn cytundebau gwasanaeth a threfniadau monitro priodol yn cael eu sefydlu a'u dilyn o ran defnydd a statws y Gymraeg.

3. SAFONAU'R GYMRAEG YNG NGWAITH YR AWDURDOD

CYFLENWI GWASANAETHAU

Mae'r adran hon yn ymwneud â'r modd y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â rhai o'r Safonau Cyflenwi Gwasanaethau ac yn sicrhau bod cyfathrebu dwyieithog effeithiol gyda'r cyhoedd.

1. Gohebiaeth ysgrifenedig

- 1.1 Mae rhyddid i unrhyw aelod o'r cyhoedd ohebu â'r Awdurdod yn y Gymraeg neu Saesneg, ac atebir pob gohebiaeth bersonol yn yr iaith y mae'n cael ei hanfon trwy lythyr neu e-bost.

- 1.2 Bydd llythyrau, ym mha iaith bynnag y bônt, yn cael eu hateb yn unol â'r targedau ateb llythyrau corfforaethol.
- 1.3 Ar ôl siarad wyneb yn wyneb neu dros y ffôn, bydd unrhyw ohebiaeth ysgrifenedig ddilynol yn parhau yn yr un iaith â'r cyfathrebiad cyntaf, neu yn yr iaith a ddewiswyd gan y defnyddiwr.
- 1.4 Pan fydd swyddog yn cychwyn gohebiaeth ag unrhyw unigolyn, cymdeithas neu gwmni ar ffurf llythyr safonol neu electronig, yna dylid ysgrifennu'r ohebiaeth honno yn ddwyieithog. Gellir ysgrifennu yn Gymraeg yn unig os yw'r swyddog yn gwybod i sicrwydd bod y derbynnydd yn gallu'r Gymraeg.
- 1.5 Dylid sicrhau cywirdeb unrhyw ohebiaeth sy'n cael ei hanfon. Cynghorir staff nad ydynt yn hyddysg yn y Gymraeg i ddefnyddio cyfieithwyr allanol yr Awdurdod bob amser.

2. Cyfathrebu dros y ffôn

- 2.1 Bydd modd i unrhyw aelod o'r cyhoedd gael gwasanaeth drwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg wrth gysylltu dros y ffôn.
- 2.2 Bydd pob aelod o staff rheng flaen a phob system ateb electronig awtomatig yn ateb galwadau ffôn yn ddwyieithog (yn y Gymraeg yn gyntaf ac yna yn y Saesneg) ac mewn ffordd groesawgar.
- 2.3 Bydd pob aelod o staff sy'n derbyn galwadau ffôn uniongyrchol gan y cyhoedd yn gallu cyfarch y galwadau yn y Gymraeg. Os bydd y sawl sy'n galw yn siarad Cymraeg ond nad yw'r swyddog sy'n ateb yn gallu siarad Cymraeg yn ddigon rhugl i ymdrin â'r mater yn llawn, dylai'r swyddog egluro hynny wedi cyfarch y galwr, a chynnig trosglwyddo'r alwad i aelod arall o staff fydd yn gallu ymdrin â'r mater yn llawn yn newis iaith y galwr. Mewn achosion lle bo'r swyddog sy'n ateb galwad yn ddysgwr(aig), anogir y swyddog i ddefnyddio ac ymarfer ei G/Chymraeg hyd eithaf ei (g)allu.
- 2.4 Bydd negeseuon ar holl beiriannau ateb yr Awdurdod yn ddwyieithog, gyda'r neges Gymraeg i'w chlywed gyntaf.

3. Cyfarfodydd preifat

- 3.1 Bydd swyddogion yn sicrhau bod unrhyw un a gaiff eu gwahodd i gyfarfod yn yr Awdurdod yn cael y cyfle iddynt nodi a ydynt yn dymuno cyfrannu drwy gyfrwng y Gymraeg neu Saesneg a dyletswydd y swyddogion fydd sicrhau bod gwasanaeth cyfieithu ar gael os oes angen er mwyn sicrhau bod y cyfarfod yn parhau drwy gyfrwng y Gymraeg.
- 3.2 Os bydd rhywun yn mynychu cyfarfod sydd yn ymwneud â llesiant, ac yn dymuno trafod mater drwy gyfrwng y Gymraeg, rhaid cynnal y cyfarfod hwnnw yn unol â dewis iaith yr unigolyn. Rhaid i'r Awdurdod sicrhau bod unrhyw staff sy'n bresennol yn gallu'r Gymraeg, ac os nad ydynt, bod trefniadau yn eu lle i sicrhau nad yw hyn yn amharu o gwbl ar allu'r unigolion (a'r swyddogion) sy'n

dymuno gwneud hynny i gyfrannu drwy gyfrwng y Gymraeg. NI DDYLID newid iaith y cyfarfod er lles swyddogion di-Gymraeg.

4. Cyfarfodydd Cyhoeddus

- 4.1 Pan drefnir cyfarfod cyhoeddus gan yr Awdurdod, rhaid i'r gwahoddiad/rhybudd cychwynnol fod yn ddwyieithog a bydd angen iddo fod yn yr yn cynllun a fformat yn y ddwy iaith.
- 4.2 Bydd y gwahoddiad yn cynnwys datganiad yn gofyn i wahoddwyr hysbysu'r Awdurdod ymlaen llaw a ydynt yn dymuno defnyddio'r Gymraeg yn y cyfarfod, a chyfrifoldeb y swyddogion dan sylw bydd trefnu bod gwasanaeth cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu yn y cyfarfod os bydd angen.
- 4.3 Disgwylir i unrhyw ddogfennaeth ynghlwm â chyfarfod cyhoeddus fod yn ddwyieithog.

5. Cyhoeddiadau a Deunydd Ysgrifenedig

Mae'r adran hon yn ymwneud ag unrhyw ddeunyddiau ysgrifenedig cyhoeddus, sy'n cynnwys ffurflenni a deunydd esboniadol, hysbysiadau i'r Wasg, hysbysiadau cyhoeddus, agendâu, cofnodion ac ymgyrchoedd ymgynghori, yn ogystal â phob deunydd electronig.

- 5.1 Bydd yr holl ddogfennau a gaiff eu rhannu gyda'r cyhoedd yn enw'r Awdurdod, boed wedi eu cynhyrchu yn fewnol neu gan gorff neu sefydliad allanol, yn rhoi'r un statws i'r Gymraeg a'r Saesneg.
- 5.2 Bydd unrhyw ddeunydd ysgrifenedig a gaiff ei ddarparu gan yr Awdurdod, ac sydd wedi ei fwriadu ar gyfer y cyhoedd yn cael ei ysgrifennu yn ddwyieithog. Mae hyn yn cynnwys deunydd ysgrifenedig wedi ei argraffu a deunydd a gaiff ei rannu yn electronig.
- 5.3 Bydd unrhyw daflenni neu lythyrau sy'n cael eu hanfon i randdeiliaid yn ddwyieithog.
- 5.4 Bydd yr Awdurdod yn sicrhau bod unrhyw ddeunydd ysgrifenedig yn safonol ei ffurf a'i arddull, yn y Gymraeg a'r Saesneg, ac y bydd y ddwy iaith yn gyfartal o ran ffurf, maint, ansawdd ac eglurder.
- 5.5 Bydd deunyddiau fel arfer yn cael eu cyhoeddi'n ddwyieithog ar yr un ddalen neu yn yr un ddogfen (fel bo'n briodol).
- 5.6 Pe byddai rhaid, am unrhyw reswm (e.e. maint dogfen) i'r Awdurdod gyhoeddi fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân, byddant yn cael eu cyhoeddi ar yr un adeg, ac ar gael gyda'i gilydd ble bynnag y byddant ar gael.
- 5.7 Rhoddir y flaenoriaeth i'r Gymraeg mewn unrhyw ddeunydd, ffurflenni, poster neu hysbysebion i'r cyhoedd. Bydd y fersiwn Gymraeg naill ai uwchben y Saesneg neu'r Gymraeg ar y chwith a'r Saesneg ar y dde.

- 5.8 Bydd unrhyw arwyddion a gaiff eu gosod mewn unrhyw fan cyhoeddus sydd dan ei ofal yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf, a'r Saesneg yn dilyn oddi tannodd, neu'r Gymraeg ar y chwith a'r Saesneg ar y dde.
- 5.9 Bydd pob datganiad a gyhoeddir gan yr Awdurdod i'r wasg neu i'r cyfryngau yn gwbl ddwyieithog.
- 5.10 Bydd unrhyw waith hysbysebu, cyhoeddi neu ymchwil yn gwbl ddwyieithog. Yr unig eithriadau i'r uchod fydd:
- (a) yn achos rhaglenni radio neu deledu, bydd iaith yr hysbyseb neu fwletin gwybodaeth yn dibynnu ar y sianel neu orsaf dan sylw. Yn achos sianelau a gorsafoedd a dderbynnir yng Nghymru (boed y rheiny trwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg), byddant yn ddwyieithog. Ar y llaw arall, yn achos sianelau a dderbynnir yn Lloegr yn bennaf, bydd unrhyw ddeunydd a ddarlledir arnynt yn Saesneg yn unig.
 - (b) llyfrynnau wedi'u hanelu'n bennaf at y farchnad tu hwnt i Gymru.

6. Yr Awdurdod ar y We

- 6.1 Bydd unrhyw ddeunydd a gyhoeddir yn electronig yn dilyn y canllawiau a nodir ar gyfer deunydd ysgrifenedig yn y Polisi hwn, ac yn cael eu cyhoeddi yn ddwyieithog.
- 6.2 Bydd unrhyw wefannau ac apiau a ddatblygir gan yr Awdurdod yn ddwyieithog.
- 6.3 Bydd unrhyw gyfrifon ar wefannau cymdeithasol (megis Facebook a Twitter) yn ddwyieithog.

7. Derbynfeydd

- 7.1 Bydd modd i'r cyhoedd gael gwasanaeth dwyieithog ym mhob un o dderbynfeydd cyhoeddus yr Awdurdod.
- 7.2 Bydd arwyddion yn cael eu harddangos yn nerbynfeydd ac unrhyw fannau gwasanaeth cyhoeddus yr Awdurdod fydd yn nodi'n glir bod modd cael gwasanaeth dwyieithog.
- 7.3 Anogir, ble bo'n briodol, i staff rheng flaen wisgo bathodynau neu gortynnau gwddf "Cymraeg" fydd yn galluogi i'r cyhoedd wybod lle mae siaradwyr neu ddysgwyr Cymraeg all roi gwasanaeth cyfrwng Cymraeg iddynt.

8. Grantiau/tendrau

- 8.1 Defnyddir nawdd neu grant i grŵp neu unigolyn fel un arf cyhoeddus ar gyfer hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg a dwyieithrwydd yn lleol. Gall hyn hefyd fod yn ffordd o hyrwyddo'r Gymraeg yn weledol.

- 8.2 Wrth osod grant neu nawdd, bydd yr Awdurdod yn gofyn am eglurhad ynglŷn â sut y byddent yn darparu gwasanaeth dwyieithog drwy'r nawdd gan osod telerau'n unol â gofynion y cais.
- 8.3 Bydd disgwyl i dderbynyddion grant ddangos ymrwymiad i'r iaith Gymraeg ac i weithredu yn unol â'r un safonau â'r Awdurdod lle bo hynny'n ymarferol.
- 8.4 Bydd yr Awdurdod, drwy gynnig grantiau, yn annog y derbynyddion hynny i ddefnyddio'r iaith Gymraeg fel arf masnachol.
- 8.5 Bydd pob gohebiaeth yn ymwneud â dyrannu grantiau neu dendrau gwasanaethau yn Gymraeg a Saesneg.
- 8.6 Bydd angen sicrhau bod modd cynnal unrhyw gyfweiliadau a gynhelir yng nghyswllt grantiau neu dendrau yn newis iaith yr ymgeisydd. Cyfrifoldeb y swyddog perthnasol fydd sicrhau bod cyfieithu ar y pryd yn cael ei ddarparu os bydd angen.
- 8.7 Bydd unrhyw gytundeb sydd yn ymwneud â dosbarthu grantiau yn cynnwys cymal fydd yn nodi polisi iaith yr Awdurdod a'r cyfrifoldeb sydd ar bawb i ddefnyddio'r iaith mewn ffordd adeiladol a phriodol.

9. Cyd-ddarparu

- 9.1 Mae'r Awdurdod yn gweithio mewn partneriaeth â chyrrff cyhoeddus, sefydliadau o'r sector gwirfoddol ac asiantaethau eraill. Mae'n gweithredu ar sawl lefel ac o ganlyniad:
 - (a) Pan fo'r Awdurdod yn arwain partneriaeth, yn strategol ac yn weithredol, bydd yn sicrhau fod y ddarpariaeth gyhoeddus yn unol â'r Polisi Iaith.
 - (b) Pan fo'r Awdurdod yn ymuno â phartneriaeth, ac mae corff arall yn ei arwain, bydd mewnbwn yr Awdurdod i'r bartneriaeth yn cydymffurfio â'r Polisi Iaith a bydd yr Awdurdod yn annog y partïon eraill i gydymffurfio.
 - (c) Pan fo'r Awdurdod yn ymuno â phartneriaeth neu'n ffurfio partneriaeth, bydd yn gofyn i'r darpar bartneriaid am eu Polisi'au Iaith, neu'r modd y maent yn gweithredu yn ddwyieithog. Fel rhan o bob partneriaeth, bydd yr Awdurdod yn cynnig cyngor i'r partïon eraill sy'n rhan o'r bartneriaeth.

10. Gwirfoddolwyr

- 10.1 Os bydd gwirfoddolwyr yn cael eu defnyddio i gyflenwi gwasanaethau neu weithgareddau ar ran yr Awdurdod, dylid sicrhau eu bod hwythau yn ymwybodol o'r angen i ddarparu yn ddwyieithog a recriwtio rhai a all gyfathrebu yn Gymraeg a Saesneg ble bo'n bosib.
- 10.2 Dylid sicrhau bod elfen o ymwybyddiaeth neu fagu hyder yn y Gymraeg yn cael ei chynnwys mewn unrhyw hyfforddiant rôl.

LLUNIO POLISI

1. Polisiau a Mentrau Newydd

- 1.1 Dylid sicrhau bod unrhyw gynlluniau, menter neu bolisiau newydd a fabwysiedir gan yr Awdurdod yn cydymffurfio â gofynion y Polisi hwn ac yn hwyluso a hyrwyddo defnyddio'r Gymraeg. Bydd cyfeiriad at y Polisi hwn mewn unrhyw gynlluniau, mentrau neu bolisiau o eiddo'r Awdurdod lle bo hynny'n berthnasol a chymalau perthnasol o'r polisi yn cael eu dyfynnu. Hefyd, gwneir asesiad o effeithiau ieithyddol tebygol unrhyw bolisi neu fenter newydd wrth eu llunio ac o effaith unrhyw bolisi neu fenter a fabwysiadwyd gan yr Awdurdod wrth fonitro'r polisi neu fenter.
- 1.2 Yn yr un modd bydd mesurau'r Polisi yn cael eu gweithredu wrth roi polisiau a mentrau newydd ar waith. Gwneir hyn trwy sicrhau bod asesiad gwrthrychol o'r oblygiadau.
- 1.3 Bydd swyddogion yn sicrhau bod ystyriaeth lawn yn cael ei roi i effeithiau ieithyddol posib unrhyw benderfyniadau polisi wrth lunio polisi newydd, neu adolygu neu addasu polisi cyfredol. Bydd asesiadau yn cael eu cynnal ble bo'n briodol i sicrhau nad yw unrhyw bolisi newydd yn cael effaith andwyol neu negyddol ar gynhafiaeth y Gymraeg.
- 1.4 Bydd angen sicrhau bod unrhyw waith ymchwil neu unrhyw ymgynghoriad a gynhelir yng nghyswllt llunio polisi newydd yn rhoi sylw teg i effeithiau ieithyddol posib unrhyw benderfyniadau.
- 1.5 Bydd angen sicrhau bod y Gymraeg yn cael ei hystyried ochr yn ochr ag unrhyw fater cydraddoldeb arall wrth lunio polisiau.

GWEITHREDU MEWNOL

Mae'r adran hon yn ymdrin â'r modd y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r Safonau Gweithredu.

1. Polisiau staff/contract cyflogaeth

- 1.1 Bydd unrhyw wybodaeth yn ymwneud â materion cyflogaeth a materion allweddol megis lechyd a Diogelwch ar gael drwy gyfrwng eu dewis iaith, yn y Gymraeg neu'r Saesneg.
- 1.2 Bydd modd i bob aelod o staff gyflwyno cwynion drwy gyfrwng y Gymraeg neu'r Saesneg, a dylid delio ag unrhyw achos yn newis iaith yr aelod staff.
- 1.3 Bydd gan bob aelod o staff hawl i ymdrin ag unrhyw faterion disgyblu neu unrhyw faterion eraill sy'n ymwneud ag amodau gwaith neu berfformiad drwy gyfrwng eu dewis iaith, yn y Gymraeg neu'r Saesneg.

2. Hyfforddiant

- 2.1 Bydd yr Awdurdod yn darparu cyfleusterau hyfforddiant mewn swydd i alluogi staff i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol yn y Gymraeg.
- 2.2 Anogir staff i ddatblygu eu sgiliau ieithyddol ac fe'u rhyddheir, os bydd angen, i ddysgu neu i loywi eu sgiliau. Bydd yr Awdurdod yn darparu ar gyfer hyfforddi staff ar sawl lefel ac yn paratoi cyllid ar gyfer hynny.
- 2.3 Cyfrifoldeb Rheolwyr Llinell fydd annog staff i fynychu hyfforddiant ac i asesu'r angen am hyfforddiant gloywi neu wella sgiliau o fewn eu timau.
- 2.4 Bydd hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith hefyd yn cael ei gynnig i'r holl weithlu, fydd yn codi ymwybyddiaeth am bwysigrwydd y Gymraeg a hanes yr iaith.

3. E-bost

- 3.1 Darperir geiriad a/neu logo ar gyfer llofnodion e-bost i bob aelod o staff fydd yn eu galluogi i ddynodi a ydynt yn siarad Cymraeg yn rhugl neu'n dysgu'r iaith.
- 3.2 Darperir geiriad ar gyfer pob aelod o staff fydd yn eu galluogi i gynnwys fersiwn Gymraeg o'u manylion cyswllt mewn negeseuon e-byst, yn ogystal a fersiwn Gymraeg o unrhyw neges sy'n hysbysebu pobl eraill nad ydynt ar gael i ateb negeseuon e-bost.

4. Recriwtio

- 4.1 Wrth hysbysebu swyddi bydd yr Awdurdod yn datgan ei bod yn ofynnol i ddeiliaid swyddi allu cyfathrebu trwy gyfrwng y Gymraeg i lefel briodol y swydd.
- 4.2 Penodir lefel iaith briodol i bob swydd yn yr Awdurdod ar gyfer anghenion y swydd honno. Bydd rhaid i ddeiliaid swyddi penodedig allu cyrraedd y gofynion ieithyddol o ddyddiad cychwyn eu cyflogaeth yn y swyddi hyn.
- 4.3 Gall fod yn bosib i ddeiliaid rhai swyddi ddatblygu'r sgiliau sy'n angenrheidiol ar gyfer anghenion y swydd dros amser. Os nad yw'n bosib penodi unigolyn sy'n cyrraedd y gofynion ieithyddol llawn, bydd yr Awdurdod yn ystyried a yw'n briodol penodi ymgeisydd sydd â'r sgiliau eraill sy'n berthnasol i'r swydd dan sylw ac sy'n dangos ymrwymiad i ddatblygu'r sgiliau ieithyddol hyd at nod iaith ymarferol. Yn yr achosion hynny, bydd yr Awdurdod yn darparu'r cymorth sydd ei angen ar gyfer hynny a bydd cytundeb rhwng yr Awdurdod, fel y cyflogwr, a deiliad y swydd, ynghylch rhaglen ddatblygu addas ar gyfer y swydd a'r unigolyn, gyda chynnydd yn erbyn hynny yn cael ei fonitro fel rhan o drefniadau gwerthuso parhaus y swyddog.
- 4.4 Bydd y Rheolwr Llinell a'r unigolyn a benodwyd yn hollol ymwybodol o'r hyn a olygir gan lefel iaith y swydd ac bydd angen gosod nodau ieithyddol sy'n cyd-fynd â gofynion y swydd.

- 4.5 Bydd pob hysbyseb recriwtio staff a gyhoeddir gan yr Awdurdod yn ddwyieithog.

COFNODION

- 1.1 Mae'r Awdurdod yn croesawu unrhyw gŵyn yn erbyn gweinyddiad Safonau'r Gymraeg fel tystiolaeth ynglŷn â'n perfformiad ac fel cyfle i wella.
- 1.2 Byddwn yn ymdrin â phob cwyn iaith yn unol â weithdrefnau cwyn yr Awdurdod.
- 1.3 Bydd unrhyw gwynion yn ymwneud â chydymffurfiad yr Awdurdod gyda Safonau'r Gymraeg (2015) yn cael eu hadrodd i Aelodau'r Awdurdod pob chwarter ac yn flynyddol i Gomisiynydd y Gymraeg.

MONITRO AC ADRODD

- 1.1 Bydd yr Awdurdod yn adrodd yn flynyddol ar ei gydymffurfiad â'r Safonau Iaith i Gomisiynydd y Gymraeg. Bydd gweithrediad y Polisi hwn yn cael ei adolygu yn flynyddol, a'i addasu yn ôl yr angen.